

Stichting Peuterspeelzalen Best

Meldcode

Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Verplicht document in het kader van Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Voorwoord

Kindermishandeling komt overal voor. In Nederland zijn naar schatting minstens 80.000 kinderen per jaar slachtoffer van kindermishandeling. Daarnaast zijn er nog eens evenzoveel kinderen getuige van huiselijk geweld. Tussen de 50 en 80 kinderen per jaar overlijden aan de gevolgen van kindermishandeling.

Kindermishandeling is een ernstig probleem. Kinderen die mishandeld worden hebben recht op hulp. En liefst zo vroeg mogelijk. De schade kan dan beperkt blijven.

Peuterspeelzalen dragen een eigen verantwoordelijkheid voor het signaleren van kindermishandeling en het vermoeden van huiselijk geweld en voor het ondernemen van actie na het signaleren. De signalen moeten worden doorgegeven aan de instanties die hulp kunnen bieden aan het gezin. De leidsters hebben hierin een duidelijke taak. Zij zien de kinderen regelmatig en kunnen opvallend of afwijkend gedrag signaleren. Nadat zij signalen hebben opgemerkt is het ook hun taak actie te ondernemen, waarna het protocol wordt gevolgd.

De coördinator steunt de leidsters bij deze taak en geeft sturing aan de uitvoering van het protocol. Hij is er verantwoordelijk voor dat de signalen bij de juiste instantie terechtkomen. Dit betekent dat er enige deskundigheid moet zijn in het signaleren en in het omgaan met de signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Onderliggende meldcode geeft de stappen aan die gezet kunnen worden in het proces van signaleren en heeft daarmee tot doel om de beroepskrachten te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Inhoud

Vaststelling Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	4
Inleiding	5
Definitie van kindermishandeling en huiselijk geweld	5
Vormen van kindermishandeling	5
Terminologie	6
Verdeling van verantwoordelijkheden	6
Informatieverstrekking	7
Route bij signalen van mishandeling of huiselijk geweld in het gezinssysteem van de peuter (stappenplan)	8
Toelichting stappenschema	9
Route bij signalen van mishandeling door een peuterleidster of andere medewerker (stappenplan)	14
Toelichting stappenschema	15
Bijlagen:	
1. Informatie over BJZ en AMK	20
2. Signalenlijst Kindermishandeling 0 – 4 jarigen	22
3. Observatieformulier	26
4. Gesprekspunten werkoverleg	27
5. Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)	28
6. Enkele aandachtspunten in het contact met allochtone gezinnen	30
7. Aandachtspunten tijdens een gesprek met een jong kind	31
8. Omgaan met privacy	32
9. Meldrecht, meldplicht en zorgplicht	33
10. Sociale kaart	34

Vaststelling Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Het bevoegd gezag van

Stichting Peuterspeelzalen Best (verder te noemen SPB)

Overwegende

- Dat SPB verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan haar cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan peuters die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- Dat van de beroepskrachten die werkzaam zijn bij SPB op basis van verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- Dat SPB een meldcode wenst vast te stellen zodat beroepskrachten die binnen SPB werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- Dat SPB in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;
- Dat onder huiselijk geweld wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren (ex)partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten;
- Dat onder kindermishandeling wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;
- Dat onder beroepskracht in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor SPB werkzaam is en die in dit verband aan cliënten van de organisatie zorg, begeleiding, ontwikkelingsstimulering, opvoedondersteuning of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- Dat onder cliënt in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht haar professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende

- De Wet Bescherming Persoonsgegevens;
- De Wet op de Jeugdzorg;
- De Wet Maatschappelijke Ondersteuning
- De Wet Kinderopvang

Stelt de in de volgende pagina's beschreven Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

Best, 15 februari 2012

Bestuur Stichting Peuterspeelzalen Best

Inleiding

Kindermishandeling en huiselijk geweld zijn geen eenduidige begrippen. Wat iemand kindermishandeling of huiselijk geweld noemt, heeft te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed en de cultuur waarin men leeft. Zo is het van belang onderscheid te maken tussen kindermishandeling en minder gewenste opvoedingssituaties. Iedere ouder maakt immers wel eens fouten, is onredelijk of driftig of deelt een tik uit. Bij kindermishandeling is er echter sprake van structureel, stelselmatig, steeds terugkerend geweld of het ontbreken van zorg van de ouder(s) naar zijn/haar kinderen. In deze meldcode is voor het begrip 'kindermishandeling' aansluiting gezocht bij de begripsomschrijving in de Wet op de Jeugdzorg en is er ook sprake van kindermishandeling als een kind getuige is van huiselijk geweld tussen andere huisgenoten. Omdat het begrip 'huiselijk geweld' niet wettelijk wordt omschreven is daarvoor aansluiting gezocht bij de omschrijving die de overheid al jaren hanteert.

Definitie van kindermishandeling en huiselijk geweld

Kindermishandeling is elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking.

Hieronder vallen ook verwaarlozing en onthouden van essentiële hulp, medische zorg en onderwijs en het getuige zijn van huiselijk geweld.

Onder 'Huiselijk geweld' wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren (ex)partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten.

Vormen van kindermishandeling

Lichamelijk mishandeling

Er is sprake van lichamelijke mishandeling wanneer de verzorgers het kind verwonden.

Voorbeelden: de verzorger slaat en schopt het kind, de verzorger brandt het kind met een sigaret, bijten, snijden, dwingen om schadelijke stoffen in te nemen.

Lichamelijke verwaarlozing

De verzorger is niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg t.a.v. de lichamelijke behoeften van een kind op een of meerdere gebieden: voeding, kleding, onderdak, bezoek aan arts en/tandarts, hygiëne.

Voorbeelden: de verzorger zorgt regelmatig niet voor eten voor de kinderen, het kind is vuil en heeft (langdurig en regelmatig) luizen, de verzorger zorgt niet voor een geschikte slaapplek voor het kind. Het kind komt altijd met vieze luiers en heeft ernstige luierslag, het kind heeft medicijnen nodig, maar de verzorgers zorgen er niet voor dat het kind ze regelmatig krijgt, een kind wordt 's nachts vele uren alleen gelaten.

Emotionele mishandeling

Vrijwel alle vormen van kindermishandeling brengen negatieve emotionele/psychologische boodschappen over naar het kind.

Voorbeelden: de verzorger kleineert het kind vaak, er is sprake van partnergeweld, de verzorger geeft het kind de schuld van relatieproblemen, de verzorger staat geen vriendschap met leeftijdsgenootjes toe, het kind wordt achtergesteld bij andere kinderen uit het gezin, het kind wordt gepest, getreiterd, de verzorger houdt het kind vaak thuis om op jongere kinderen te passen; de verzorger is ervan op de hoogte dat het kind zich inlaat met illegale praktijken maar grijpt niet in; de verzorger verkoopt drugs in het bijzijn van het kind; het kind wordt ingeschakeld bij de verkoop van drugs.

Getuige zijn van huiselijk geweld: kinderen die opgroeien in een gewelddadig gezin, voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen, willen tussenbeide springen en kunnen daardoor ernstige psychische schade oplopen. Die kinderen leven in constante angst.

Emotionele verwaarlozing

Het ontzeggen van warmte, aandacht, respect, contact, nooit eens knuffelen.

Seksueel misbruik

De verzorger heeft seksueel contact met het kind, probeert dit te hebben of laat het kind kijken naar, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de betrokken verzorger en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden: de verzorger laat het kind pornografisch materiaal zien, de verzorger verkracht het kind.

Terminologie

In dit protocol is gekozen voor het gebruik voor de term verzorger. Onder verzorger wordt verstaan de ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) van het kind.

Verdeling verantwoordelijkheden

Stichting Peuterspeelzalen Best heeft als volgt beschreven wie binnen haar organisatie waarvoor verantwoordelijk is.

Verantwoordelijkheden bestuur:

- Opnemen van de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld in het kwaliteitsbeleid van de organisatie.
- Informeren van ouders en medewerkers over dit beleid (gedelegeerd aan coördinator)
- Steunen van alle medewerkers in het handelen volgens de meldcode.
- Zorgdragen voor voldoende deskundigheid bij medewerkers over signaleren en omgaan met (vermoedens van) kindermishandeling en/of huiselijk geweld.
- Eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

Verantwoordelijkheden coördinator:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling en/of huiselijk geweld.
- Functioneren als vraagbaak binnen de organisatie voor algemene informatie over de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld.
- Overleg plegen met de medewerker(s) die zorg heeft (hebben) over een kind.
- Indien nodig overleggen met andere beroepskrachten of deskundigen (bijv. Zuidzorg)
- Kennis hebben van de handelwijze volgens de meldcode.
- Vaststellen van taken van een ieder (wie doet wat wanneer).
- Zonodig contact op nemen met het SGH (Steunpunt Huiselijk Geweld) of AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling) voor advies of melding.
- Waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen.
- Toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.
- Verslaglegging.

- Afsluiten van de meldcode.
- Evalueren van de genomen stappen.
- Bijhouden van de sociale kaart.
- Periodiek bijstellen van de meldcode.

Verantwoordelijkheden peuterspeelzaalleidsters:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling en/of huiselijk geweld.
- Kindinhoudelijk overleg plegen met de coördinator aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling en/of huiselijk geweld.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met de leidinggevende, zoals observeren of een gesprek met de verzorger.
- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met de coördinator.

Het bestuur, de coördinator en de leidsters zijn niet verantwoordelijk voor:

- Vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling en/of huiselijk geweld.
- Verlenen van professionele hulp aan ouders of kinderen (begeleiding, therapie).

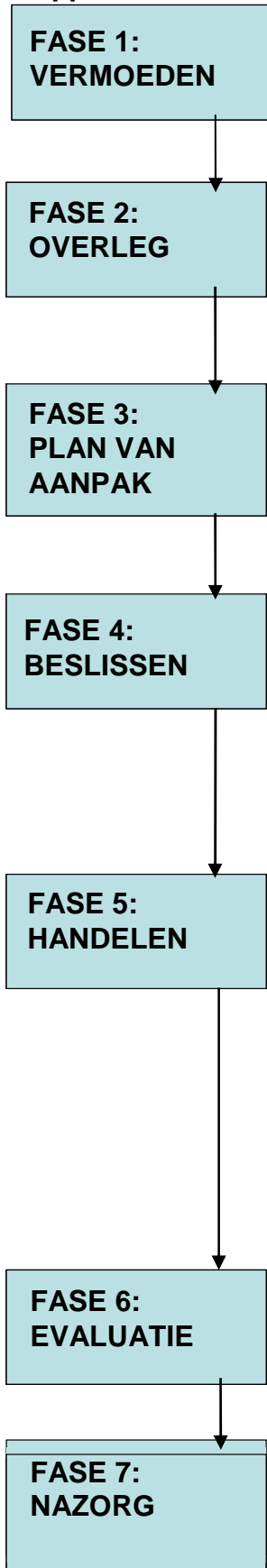
Informatieverstrekking

Tijdens een kennismakingsgesprek, via de website en via het informatieboekje worden ouders/verzorgers geïnformeerd over de meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld.

De leidsters worden in het werkoverleg of een inhoudelijke collectieve vergadering geïnformeerd over hoe de meldcode in acht genomen wordt. Daarna zullen een aantal thema-bijeenkomsten plaatsvinden om het gebruik van de meldcode te bespreken en te oefenen.

Route bij signalen van mishandeling of huiselijk geweld in het gezinssysteem van de peuter:

Stappenschema

Fase 1: De leidster heeft een vermoeden

- Observeer en leg vast
  - Collegiale toetsing
  - Onderzoek naar onderbouwing
- Verantwoordelijkheid bij de leidster!!

Fase 2: De leidster bespreekt het onderbouwde vermoeden in het werk-overleg

- Bespreken informatie
  - (Eventueel) extra gegevens
  - Plan van aanpak
  - Leg waarnemingen voor aan de verzorger(s)
- Verantwoordelijkheid bij de leidster en coördinator!!

Fase 3: Het uitvoeren van een plan van aanpak

- Consulteren SHG of AMK
  - Praten met de verzorger(s)
  - (Eventueel) praten met het kind
  - Bespreken van de resultaten
- Verantwoordelijkheid bij de leidster en coördinator!!

Fase 4: Afweging en besluitvorming

- De vermoedens zijn na overleg met de betrokkenen niet bevestigd.
  - Na gesprek(ken) met de verzorger(s) is duidelijk dat de verzorger(s) ook bezorgd zijn.
  - Na overleg met de verzorger(s) blijft er ernstige twijfel bestaan.
  - Het vermoeden van kindermishandeling en/of huiselijk geweld blijkt na het gesprek met de verzorger(s) gegrond.
  - Er ontstaat een crisissituatie.
- Verantwoordelijkheid bij de coördinator!!

Fase 5: Handelen

- Wanneer de vermoedens na overleg met de betrokkenen niet zijn bevestigd: vernietig de werkaantekeningen en sluit de zaak af.
  - Wanneer na gesprek(ken) met de verzorger(s) duidelijk is dat verzorger(s) ook bezorgd zijn, verwijs de verzorger(s) door.
  - Wanneer er na overleg met de verzorger(s) ernstige twijfel blijft bestaan spreek een extra observatieperiode af.
  - Wanneer het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling na het gesprek met de verzorger(s) gegrond blijkt, wordt er een melding bij resp. het AMK of het SHG gedaan.
  - Wanneer er een crisissituatie ontstaat, wordt er gemeld bij:
    - politie of
    - crisisdienst bureau Jeugdzorg.
- Verantwoordelijkheid bij de coördinator!!

Fase 6: Evaluatie

- Evalueer het proces en de procedure.
  - Stel zo nodig de afspraken bij.
  - Registreer.
- Verantwoordelijkheid bij de coördinator!!

Fase 7: Nazorg

- Blijf alert op het welzijn van het kind.
  - Blijf signalen en zorgen melden bij het SHG of AMK.
- Verantwoordelijkheid bij de leidster en coördinator!!

Toelichting stappenschema

Fase 1: Signaleren, de leidster heeft een vermoeden

Kinderen die mishandeld worden of getuige zijn van huiselijk geweld, kunnen veel verschillende signalen laten zien. Deze signalen kunnen wijzen op kindermishandeling, maar kunnen ook een andere oorzaak hebben zoals een scheiding of een sterfgeval.

Het bewust worden van een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld geeft vaak een vervelend gevoel: onzekerheid over de opgemerkte signalen, angst om je er mee te bemoeien. Wat helpt om te durven signaleren is de overtuiging en de wetenschap dat kindermishandeling en huiselijk geweld ernstig problemen zijn en waar je niet omheen kunt als je met jonge kinderen werkt.

Signaleren begint vaak met een niet-pluis gevoel. Bij signaleren gaat het in de eerste plaats om de zorg die de leidster heeft over een kind, waarvoor zij geen geruststellende verklaring kan vinden. Kindermishandeling of huiselijke geweld is één van de mogelijke oorzaken. Het is niet aan de leidster om vast te stellen dat daar ook sprake van is. Het gaat om de zorgen die zij heeft over een kind.

Meestal zullen mishandelde kinderen of degene die hen mishandelt niet uit zichzelf over de situatie vertellen. Het is nodig dat personen in de omgeving van het kind de verantwoordelijkheid nemen om situaties van kindermishandeling of huiselijk geweld bespreekbaar te maken en te stoppen. Bepaal voor deze fase een tijdlimiet (maximaal één maand).

- **Observeer het kind, leg waarnemingen vast en zoek naar onderbouwing**

Als er signalen zijn die zouden kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld probeert de leidster met gebruik van het observatieformulier (zie bijlage 3) de zorgen rond een kind duidelijker te krijgen. Hierbij maakt zij gebruik van haar eigen waarnemingen. Zij kan informatie vragen aan haar collega's en collega's die broertjes of zusjes in de groep hebben. Ook kan zij informatie uit de gebruikelijke contacten met ouders halen, bijvoorbeeld bij de breng- en haalcontacten en de kringgesprekken.

Het is belangrijk dat bij het verhelderend van de vermoedens een onderscheid wordt gemaakt tussen objectieve gegevens en subjectieve gegevens. Onder objectieve gegevens wordt verstaan datgene wat daadwerkelijk gezien kan worden, zoals een blauwe plek op een arm, een kapot regenjasje of te kleine schoenen. Onder subjectieve gegevens wordt verstaan hoe de gegevens geïnterpreteerd worden.

Op het observatieformulier worden de objectieve gegevens genoteerd. Het observatieformulier gaat het dossier in. Wanneer je behoefte hebt om ook de subjectieve gegevens te noteren, doe dat dan in anonieme werkaantekeningen. Werkaantekeningen gaan het dossier niet in en zijn niet ter inzage van de verzorger(s). Ga zorgvuldig met werkaantekeningen om (zie bijlage 8: Omgaan met privacy).

Houd er rekening mee dat signalen ook op andere oorzaken kunnen wijzen en dat één signaal op zichzelf niets zegt. Pas wanneer er meerdere signalen worden gezien die door meerdere mensen worden opgemerkt kan men denken aan een vermoeden van kindermishandeling of huishoudelijk geweld.

Let op:

- het is niet de taak van de leidster om spoorwerk naar een dader te doen.
- Het is niet de taak van de leidster om tot 100 procent zekerheid te komen over de mishandeling
- Het is wel de taak van de leidster om het kind te steunen, het beeld over het gedrag duidelijker te krijgen en de zorgen die er zijn te onderbouwen.

- **Leg de waarnemingen voor aan de verzorger(s)**

Signalen als hoofdpijn, angst of agressie kunnen bij kinderen verschillende oorzaken hebben. Het is belangrijk deze signalen in de vorm van concrete waarnemingen zo veel mogelijk rechtstreeks met de verzorger(s) te bespreken. In deze eerste fase is het verstandig de vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld niet uit te spreken in het contact met verzorger(s). Bijvoorbeeld: “Karin heeft een wond op haar hoofd, wat is er gebeurd?” in plaats van “Karin heeft een wond op haar hoofd en ik denk dat vader haar heeft geslagen.”

Zorg ervoor dat een gesprek met de verzorger(s) niet op zichzelf staat maar logisch voortvloeit uit de contacten die er al zijn. Door regelmatig met hen informatie uit te wisselen over het functioneren van het kind in de groep en thuis is het gemakkelijker om ook de zorgen rond een kind vroegtijdig bespreekbaar te maken.

In veel gevallen zal het bespreken van de signalen ertoe leiden dat er een verklaring volgt die het vermoeden kan wegnemen. In een aantal gevallen zal de informatie van de verzorger(s) de zorgen niet kunnen wegnemen en zijn verdere stappen noodzakelijk (zie ook de bijlagen 5 en 6; een gesprek met verzorger(s)).

Fase 2: De leidster bespreekt het onderbouwde vermoeden in het werkoverleg

- **Bespreek de informatie met collega's en coördinator**

De leidster legt de zorgen voor aan de coördinator. De coördinator kan de leidster ondersteunen en begeleiden in het proces van het verkrijgen van informatie.

In het werkoverleg worden de zorgen besproken die er zijn en wordt besproken waarom er wordt gedacht aan kindermishandeling of huiselijk geweld. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van bijlage 2, 3 en 4. Dit overleg dient als middel om het vermoeden te toetsen bij anderen, informatie te verzamelen, maar ook om ruimte te geven aan eventuele emoties.

Om tot een goede onderbouwing te komen van de vermoedens wordt er besproken welke gegevens er zijn en welke nog ontbreken.

De coördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie en voortgang. De coördinator let op de voortgang en bewaakt de tijdslimiet van de verschillende fases.

- **Extra gegevens**

Wanneer er nog gegevens ontbreken worden er afspraken gemaakt over extra observaties en wordt afgesproken waarop, door wie wordt geobserveerd. Het gebruik van de signalenlijst kan soms duidelijkheid geven (zie ook bijlage 2).

Verder kan met toestemming van de verzorger(s) ook het consultatiebureau of een medewerker van een opvoedbureau om informatie en/of advies gevraagd worden. Ook het bespreken in de lokale netwerken behoort tot de mogelijkheden. Wanneer verzorger(s) hier geen toestemming voor geven kunnen de zorgen omtrent het gezin/het kind besproken worden zonder de naam van het kind te noemen.

- **Plan van aanpak**

In het werkoverleg wordt de informatie (en de extra gegevens) besproken.

Wanneer de vermoedens niet onderbouwd kunnen worden en ook de zorgen bestaan niet meer, sluit de zaak dan af en ga naar fase 6. De persoonlijke werkaantekeningen worden vernietigd.

Indien het vermoeden blijft bestaan, besluit dan tot een plan van aanpak.

In het plan van aanpak worden de mogelijke stappen beschreven, die uitgewerkt worden in fase 3.

Fase 3: het uitvoeren van een plan van aanpak

- **Een consultatie bij de SHG of het AMK**

Overleg met het SHG (huiselijk geweld) of met het AMK (kindermishandeling) is in alle gevallen aan te raden. Het SHG/AMK biedt ondersteuning bij het interpreteren van signalen en bij het nadenken over de vervolgstappen die noodzakelijk zijn (zie ook bijlage 1).

- **Praten met verzorger(s)**

Bespreek binnen het werkoverleg wie het beste met de verzorger(s) kan praten. Bereidt het gesprek goed voor (zie ook bijlage 5 en 6). Communiceer na afloop van het gesprek in het werkoverleg over verdere stappen. Het SHG/AMK kan adviseren hoe een gesprek gevoerd kan worden met de verzorger(s).

Een gesprek met de verzorger(s) hoeft niet bedreigend te zijn voor de ouders als zij de ruimte krijgen om hun ideeën naar voren te brengen.

In het gesprek met de verzorger(s) gaat het om het bespreken van de dingen die opvallen aan hun kind en die aanleiding geven tot zorg over hun kind. Ook moet worden besproken dat de zorg al langere tijd bestaat en dat de zorg om aanleiding is tot zorg over de ontwikkeling van het kind.

- **(Eventueel) praten met kind**

Bespreek binnen het werkoverleg of een gesprek(je) met het kind meerwaarde heeft (zie bijlage ook 7). Een gesprek heeft als doel het kind te ondersteunen. Zorg ervoor dat een gesprek waardevol voor het kind is. Let op dat je in het gesprek de verzorger(s) niet veroordeelt. Een kind heeft immers maar één (paar) verzorger(s). Houd ook in gedachten dat een gesprek niet als hoofddoel mag hebben om informatie uit het kind te halen. Laat het geen verhoor worden.

- **Bespreek de resultaten in het werkoverleg**

Bespreek maximaal na 1 maand alle waarnemingen/ gegevens die tot nu verzameld zijn. Ook de informatie uit de gesprekken wordt besproken. Zorg ervoor dat u een beeld krijgt van de verzorging en opvoedingssituatie van het kind. Schat ook de draaglast/draagkracht in van de verzorger(s).

Fase 4: Afweging en besluitvorming

In een werkoverleg worden alle ervaringen afgewogen en wordt de beslissing genomen:

- De vermoedens zijn na overleg met de betrokkenen niet bevestigd en ook de zorgen over het kind bestaan niet meer.
- Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd is/zijn. De oorzaak van de zorgen kan een minder gewenste opvoedingssituatie zijn of een andere oorzaak hebben. In het gesprek wordt duidelijk dat ook de verzorgers vinden dat het belangrijk is dat er hulp op gang komt.
- Na overleg met betrokkenen blijft er ernstige twijfel bestaan; het is niet duidelijk of er wel of niet sprake is van een vermoeden.
- Het vermoeden van kindermishandeling en/of huiselijk geweld blijkt na het gesprek met de betrokkenen gegrond en de zorg over het kind blijft bestaan.
- Er ontstaat een crisissituatie.

Fase 5: Handelen

- De vermoedens zijn na overleg met de verzorger(s) niet bevestigd en ook de zorgen over het kind bestaan niet meer: Sluit de zaak af en vernietig alle schriftelijke aantekeningen.
- Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd is/zijn:
De oorzaak van de zorgen kan een minder gewenste opvoedingssituatie zijn of een andere oorzaak hebben. Wanneer in het gesprek duidelijk wordt dat de verzorger(s) ook vinden dat het belangrijk is dat er hulp voor hen komt, kan er worden doorverwezen, bijv. naar Bureau Jeugdzorg. Zorg er wel voor dat de verzorger(s) die hulp krijgen die zij nodig hebben om ook daadwerkelijk bij Bureau Jeugdzorg binnen te komen. Bureau Jeugdzorg zal daarna bekijken welke hulp gewenst is.
- Na overleg met verzorger(s) blijft er ernstige twijfel bestaan; het is niet duidelijk of er wel of niet sprake is van een vermoeden:
In dit geval is het goed om de situatie rondom het kind nog een tijdje in de gaten te houden en na een vastgestelde periode (niet langer dan een maand) opnieuw in een intern/extern overleg te bespreken.
Maak duidelijke afspraken waarop geobserveerd zal gaan worden en door wie. Ga daarna dan weer naar fase 4 (de beslissing).
Het is belangrijk dat op zeker moment besloten wordt tot ofwel actie ofwel afsluiten van de zaak. Vermijd het risico dat een gezin jarenlang achtervolgd wordt door vage vermoedens en onduidelijkheden.
- Het vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld blijkt na het gesprek met de verzorger(s) gegrond en de zorg over het kind blijft bestaan:
In overleg met het bestuur en na een werkoverleg meldt de coördinator bij het SHG (in geval van huiselijk geweld) of het AMK (in geval van kindermishandeling). Zie bijlage 9 over meldrecht, meldplicht en zorgplicht.
Het vermoeden hoeft niet bewezen te zijn! Als er in het werkoverleg besloten is dat de vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld worden gemeld bij resp. het AMK of SHG, is het belangrijk dat dit aan de verzorger(s) in een persoonlijk gesprek verteld wordt. Het SHG of AMK kan advies geven over het voeren van dit gesprek. Hoewel dit een moeilijk gesprek is, is het van belang voor de verdere hulpverlening aan het kind. Verzorger(s) zijn sneller bereid problemen te erkennen en hulpverlening te aanvaarden wanneer er in alle openheid over gesproken wordt. Zij krijgen niet het gevoel dat er zaken stiekem achter hun rug om gebeuren. Isolement houdt kindermishandeling in stand, openheid kan het doorbreken.

Wanneer het in het belang van het kind is om zonder medeweten van verzorger(s) te melden bij het AMK of SHG, dan is dit ook mogelijk in het geval dat:
  - de veiligheid van het kind of die van jou zelf of die van een ander in het geding is
  - je goede redenen hebt om te veronderstellen dat de verzorgers door het gesprek het contact met jou zullen verbreken
- Er ontstaat een crisissituatie:
Wanneer een crisissituatie en/of een levensbedreigende situatie voor het kind ontstaat, belt de coördinator de politie of de crisisdienst van het Bureau Jeugdzorg.

Fase 6: Evaluatie

Evalueer het proces en de procedure:

- In een werkoverleg wordt datgene geëvalueerd wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.

- Zonodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zonodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Zorg ervoor dat geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling en/of huiselijk geweld worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard.
- De gegevens worden geregistreerd en bewaard om in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld binnen de gehele organisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Fase 7: Nazorg

Blijf alert op het welzijn van het kind:

Het op gang brengen van hulp in het gezin is de aanzet tot het verhelpen van de problemen. Het kost enige tijd voordat die hulp vruchten afwerpt.

De verantwoordelijkheid van de peuterspeelzaal in het kader van nazorg is:

- Het bieden van een veilige plek aan het kind.
- De begeleiding en het observeren van het kind.
- De bereidheid tot het geven van informatie aan het SHG of het AMK over het functioneren van het kind in de groep en het contact met de verzorger(s).
- Het meedenken in overlegsituaties ten behoeve van hulpverlening aan het kind en de verzorger(s).

Zoek zonodig opnieuw contact met het SHG of het AMK:

Als het kind is gemeld bij het SHG of AMK en er nieuwe signalen zijn, is het van belang deze door te geven aan het SHG/AMK. Het SHG/AMK kan zonodig contact opnemen met het gezin of met de betrokken hulpverleningsinstellingen.

Wanneer het kind, zonder duidelijke opgaaf van redenen wegblijft van de peuterspeelzaal is het belangrijk om dit door te geven aan het SHG/AMK.

- Zorgen rondom het kind kunnen bij de medewerker allerlei twijfels en gevoelens losgemaakt hebben. Naast het feit dat het de verantwoordelijkheid van de medewerker zelf is om twijfels en gevoelens kenbaar en bespreekbaar te maken, is het belangrijk dat er in het werkoverleg aandacht aan wordt besteed. Het is van belang dat er ook nazorg voor de medewerkers beschikbaar is.
- Iedere medewerker heeft recht op een veilige werkplek. De werkgever dient hiervoor de voorwaarden te scheppen.

Route bij signalen van mishandeling door een peuterleidster of andere medewerker:

Stappenschema

**FASE 1:
SIGNALEREN**

**FASE 2:
MELDEN**

**FASE 3:
BEOORDELEN
SIGNAAL**

**FASE 4:
BESLISSEN**

**FASE 5:
HANDELEN**

**FASE 6:
EVALUATIE EN
NAZORG**

Fase 1: In kaart brengen van signalen. De beroepskracht:

- Observeert;
- Bespreekt signalen met de coördinator;
- Registreert.

Verantwoordelijkheid bij de (collega-)beroepskracht!!

Fase 2: Melding doen van vermoeden kindermishandeling. De beroepskracht:

De beroepskracht:

- Meldt het vermoeden van kindermishandeling door een peuterspeelzaal-
leidster bij de coördinator.

Verantwoordelijkheid bij (collega-)beroepskracht!!

Fase 3: Beoordelen signaal. De coördinator:

- Beoordeelt de situatie en bekijkt of er sprake is van een reëel vermoeden;
- Gaat in gesprek met de eventuele pleger;
- Registreert;
- Bespreekt de resultaten met het bestuur van SPB.

Verantwoordelijkheid bij de coördinator!!

Fase 4: Maatregelen nemen. De coördinator/het bestuur:

- Legt een draaiboek aan;
- Raadpleegt het AMK en/of de GGD;
- Regelt ondersteuning van peuter en ouder(s)/verzorger(s);
- Raadpleegt de politie;
- Stelt een intern onderzoek in;
- Registreert.

Verantwoordelijkheid bij de coördinator en bestuur!!

Fase 5: Handelen naar aanleiding van het onderzoek. Het bestuur:

- Rehabiliteert;
- Geeft een waarschuwing af;
- Neemt arbeidsrechtelijke maatregelen;
- Registreert.

Verantwoordelijkheid bij het bestuur!!

Fase 6: Nazorg bieden en evaluatie. De coördinator/het bestuur:

- Biedt nazorg voor ouders en kinderen;
- Biedt nazorg aan peuterspeelzaalleidsters;
- Organiseert ouderavonden;
- Verwijst door naar externe hulp;
- Evalueert de procedures;
- Registreert.

Verantwoordelijkheid bij de coördinator/het bestuur!!

Toelichting stappenschema

Fase 1: Signaleren, de peuterspeelzaalleidster heeft een vermoeden.

Een (collega-) peuterspeelzaalleidster (beroepskracht of vrijwillig) heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of een ander laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen een peuter en een peuterleidster.

Niet in alle gevallen waarin leidsters menen dat er niet goed met peuters is omgegaan door een collega, is er sprake van kindermishandeling. Desondanks mag niet aan deze signalen voorbij worden gegaan en zal met elkaar onderzocht moeten worden wat er bij de peuter wordt gesignaleerd. Door met elkaar te overleggen en van gedachten te wisselen kan het signaal pas goed geïnterpreteerd worden.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als een peuterspeelzaalleidster zich met een dergelijk vermoeden (over een collega) geconfronteerd ziet, kunnen de volgende acties ondernomen worden:

- Raadpleeg de signalenlijsten in de bijlage;
- Ga in gesprek met een collega die je vertrouwt;
- Ga in gesprek met de coördinator.

Van belang is om betreffende signalen goed te registreren en te beschrijven wat vervolgens gedaan is met de signalen. Als de peuterspeelzaalleidster vervolgens concludeert dat er sprake is van terechte bezorgdheid, dan is het raadzaam tot melding bij de coördinator over te gaan.

Fase 2: Melding doen van vermoeden van kindermishandeling door een peuterspeelzaalleidster

Wanneer er een vermoeden is dat een peuterspeelzaalleidster binnen SPB zich schuldig heeft gemaakt aan kindermishandeling moet dit direct gemeld worden bij de coördinator. De coördinator beoordeelt en weegt en kan (na overleg met het bestuur) besluiten tot het nemen van vervolgstappen zoals consulteren van het AMK, of af te zien van verdere stappen.

In het stappenplan wordt er van uitgegaan dat een peuterspeelzaalleidster een mogelijk vermoeden van kindermishandeling door een collega-peuterspeelzaalleidster meldt bij de coördinator. In de praktijk kunnen ook de volgende personen deze melding van vermoeden van kindermishandeling door een peuterspeelzaalleidster doen:

- Melding door het kind

Als de melding van kindermishandeling afkomstig is van het kind, is opvang en steun van het kind het eerste aandachtspunt. De peuterleidster bij wie het slachtoffer de klacht meldt is verplicht dit te melden bij de coördinator. Er zal zo discreet mogelijk worden gehandeld. De coördinator doet in alle gevallen melding van de vermoedens bij het bestuur van SPB. Naast AMK worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouder(s)/verzorger(s) van het betrokken kind worden geïnformeerd en er wordt tevens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is uitgangspunt van dit handelen.

- Melding door de ouder(s)/verzorger(s)

Als de melding van de ouder(s)/verzorger(s) komt, zal deze melding altijd serieus worden genomen. Feiten en constatering zullen bij ouder(s)/verzorger(s) worden nagevraagd. Op basis hiervan meldt een beroepskracht dit bij de coördinator. De coördinator beoordeelt en weegt en kan (na

overleg met het bestuur) besluiten tot het nemen van vervolgstappen zoals consulteren van het AMK, of af te zien van verdere stappen.

- **Melding door derden**

Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/personen precies beschikt/beschikken en waar deze informatie op is gebaseerd. Op basis hiervan meldt een beroepskracht dit bij de coördinator. De coördinator beoordeelt en weegt en kan (na overleg met het bestuur) besluiten tot het nemen van vervolgstappen zoals consulteren van het AMK, of af te zien van verdere stappen.

Melding over het bestuur/overheadpersoneel

Een bijzondere situatie betreft het geval dat de klacht het gedrag van een bestuurslid of het overheadpersoneel (coördinator/administratieve kracht) betreft. In het geval van het overheadpersoneel dient de constaterende peuterspeelzaalleidster direct het bestuur in te schakelen. In het geval van een bestuurslid is het raadzaam om direct contact op te nemen met AMK of de politie, eventueel in overleg met de coördinator of een ander bestuurslid.

Melding over een stagiaire

In het geval van een vermoeden van kindermishandeling door een stagiaire geldt in principe dezelfde procedure met dien verstande dat ook de schoolleiding van de instelling waar het onderwijs wordt genoten betrokken zal worden.

Fase 3: Beoordelen signaal

De coördinator is verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen de melder en de betrokken peuterspeelzaalleidster gehoord worden. Het gaat om een marginale toets. Dat wil zeggen dat de coördinator (in afstemming met het bestuur) vaststelt of er in redelijkheid sprake is van een reëel vermoeden. De uitkomst van die overweging kan zijn:

- Nee, er is geen sprake van een reëel vermoeden, dus nader onderzoek is redelijkerwijs niet aan de orde. De coördinator gaat in gesprek met de betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkverhouding te herstellen
- Ja, er sprake van een reëel vermoeden, er moeten maatregelen worden genomen; de peuter wordt afgeschermd van de betrokken peuterspeelzaalleidster door deze op non-actief te stellen of te schorsen; de coördinator deelt dit mee aan alle betrokkenen.

De coördinator is verantwoordelijk voor de registratie in deze fase.

Fase 4: Beslissen

Voor coördinator en bestuur geldt dat bij enige twijfel over vermoedens van kindermishandeling door een peuterspeelzaalleidster besloten wordt tot het doen uitvoeren van passende maatregelen. Als deze fase stap wordt gezet, is er op zichzelf evenwel nog steeds geen sprake van 'schuld' van de peuterspeelzaalleidster over wie het vermoeden is geuit: "Beschuldigd" staat niet gelijk aan "schuldig".

In geval van een reëel vermoeden neemt de coördinator/bestuur de volgende maatregelen:

- Het aanleggen van een draaiboek
- Raadplegen AMK en/of GGD
- Het regelen van opvang voor peuter en ouder(s)/verzorger(s)
- Raadplegen politie
- Instellen onderzoek

- Draaiboek aanleggen

De coördinator draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan.

- Raadplegen AMK en/of GGD

Het AMK kan SPB adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd. Voor adressen : Zie de bijlage.

- Het regelen van opvang voor peuter en ouder(s)/verzorger(s)
  - Voor de ondersteuning van de peuter en de ouder(s)/verzorger(s) kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of het AMK. De GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met ouder(s)/verzorger(s) en GGD en/of AMK wordt bezien of de opvang op de peuterspeelzaal kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden aangeboden (bijv. een andere locatie).
  - De coördinator informeert de ouder(s)/verzorger(s) over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
  - De coördinator houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de ouder(s)/verzorger(s) regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor hen van belang zijn.
  - De ouder(s)/verzorger(s) van de overige kinderen moeten geïnformeerd worden. Daarvoor draagt de coördinator zorg.

- Raadplegen politie

De coördinator/het bestuur laat zich adviseren door de politie. Zo mogelijk na raadpleging van de ouder(s)/verzorger(s) besluit SPB of eerst een intern onderzoek wordt gedaan of onmiddellijke aangifte wordt gedaan bij de politie. Ouder(s)/verzorger(s) kunnen natuurlijk ook los van de directie beslissen onmiddellijk aangifte te doen. In het geval van aangifte bij de politie vindt een instellingsonderzoek plaats in nauw overleg met de politie.

- Instellen van een onderzoek
  - Het bestuur van SPB stelt na de melding een commissie van onderzoek in. De commissie kan bestaan uit 3 personen, twee interne en een extern deskundige, bijvoorbeeld van de GGD. De interne personen zijn bij voorkeur de coördinator en een bestuurslid. De extern deskundige is de voorzitter van de commissie. De leden van de commissie hebben een geheimhoudingsplicht uit hoofde van hun verantwoordelijkheid als lid van de commissie van onderzoek.
  - De commissie vermeldt in het draaiboek vanaf het eerste moment van melding hoe men handelt en heeft gehandeld en wie men op welk tijdstip informeert en heeft geïnformeerd en waarover.
  - De commissie voert een intern onderzoek uit en adviseert de directie op grond van de resultaten van het onderzoek over de te nemen maatregelen.

Procedure van onderzoek door commissie:

- a. De commissie vraagt de ouder(s)/verzorger(s) de signalen van het kind weer te geven. Het is niet de bedoeling dat de commissie het kind ondervraagt. Het kind dient door een bevoegde deskundige te worden gehoord. Het is belangrijk het AMK, de GGD of de politie hierover om advies te vragen.
- b. De onderzoekscommissie hoort de betrokken peuterspeelzaalleidster. De toedracht van zaken volgens de leidster wordt vastgelegd. De peuterspeelzaalleidster wordt geïnformeerd over het verdere verloop van de procedure.
- c. De commissie voert gesprekken met alle betrokken personen. Op basis van deze eerste gesprekken adviseert de commissie het bestuur over de te nemen voorlopige maatregelen voor het kind en de peuterspeelzaalleidster, voor zover dit nog niet is gebeurd.

- d. Van de gesprekken wordt een schriftelijk verslag gemaakt, dat door de geïnterviewden moet worden goedgekeurd. Ter voorkoming van latere onduidelijkheid zullen de betrokkenen worden gevraagd het verslag ter goedkeuring te ondertekenen.
- e. Alle verslagen worden gebundeld en voorzien van advies, overhandigd aan het bestuur. Deze informatie is geheim.

Fase 5: Handelen

Het onderzoek kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft het bestuur verschillende mogelijkheden om te handelen.

- Rehabilitatie van de peuterspeelzaalleidster
- Een waarschuwing geven
- Arbeidsrechtelijke maatregelen
- Inschakelen van de politie

a. Rehabilitatie van de peuterspeelzaalleidster

Wanneer het bestuur constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, wordt de betrokken peuterspeelzaalleidster die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, door het bestuur van SPB in haar functie hersteld. In een dergelijke situatie moeten het belang van de peuterspeelzaalleidster en het algemeen belang worden afgewogen en zou het bijvoorbeeld wenselijk kunnen zijn de betreffende peuterspeelzaalleidster binnen de organisatie over te plaatsen.

Indien na onderzoek blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden kan het bestuur de betreffende peuterspeelzaalleidster een rehabilitatietraject aanbieden. Het bestuur kan dan tevensw maatregelen nemen tegen degene, die valselijk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden tot schorsing of ontslag.

b. Waarschuwing geven

Het bestuur kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. Die waarschuwing zal dan worden opgenomen in het personeelsdossier.

c. Arbeidsrechtelijke maatregelen

Wanneer het bestuur constateert dat op grond van verricht onderzoek er aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt het bestuur maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW). In eht geval van een vrijwilliger volgt een ontbinding van de vrijwilligersovereenkomst.

d. Inschakelen van politie

Het bestuur doet, wanneer het rapport van de onderzoekscommissie hiertoe aanleiding geeft, formeel aangifte van kindermishandeling bij de politie.

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd door het bestuur.

Fase 6: Na en evaluatie

Nazorg

We besteden veel aandacht voor nazorg aan alle betrokkenen. Dat doen we door het organiseren van een (of meerdere) ouderavonden, het consulteren en uitnodigen van deskundigen en het doorverwijzen naar specifieke instanties. We laten ons daarbij adviseren door de GGD. Voor de peuters zelf zal, indien nodig of als de ouder(s)/verzorger(s) dit nodig achten extra hulp worden ingezet.

Het is belangrijk om ook bijzonder aandacht te hebben voor de psychische belasting van de overige medewerkers van SPB naar aanleiding van bovenstaand traject. Wanneer er getuigen zijn onder de peuterspeelzaalleidsters zal met hen apart worden gesproken om te bezien wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen immers gevoelens van onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere medewerkers kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier zal aandacht aan besteed worden in het werkoverleg, in de intervisiebijeenkomsten en bij de leidersvergaderingen. Daar waar nodig zullen individuele gesprekken plaatsvinden.

Evaluatie

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren. Het bestuur neemt daarvoor de verantwoordelijkheid (eventueel gedelegeerd naar de coördinator).

- Het bestuur evalueert met de commissie van onderzoek dat wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd
- Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd; deze gegevens worden door het bestuur danwel de coördinator op een centraal punt bewaard
- We blijven alert op signalen!!

Bijlage 1 :

Informatie over Bureau Jeugdzorg en het Advies & Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld

Werkwijze Bureau Jeugdzorg

Bureau Jeugdzorg biedt informatie, advies, begeleiding en hulp aan jongeren tot 18 jaar en hun ouders en/of verzorgers, beroepskrachten of andere betrokkenen op psychosociaal of opvoedkundig gebied. Daarnaast is het Bureau Jeugdzorg de toegang tot de geïndiceerde jeugdhulpverlening en zorgt het indien nodig voor een adequate doorverwijzing naar andere vormen van zorg.

Wanneer men zich als beroepskracht/overleggroep zorgen maakt over een kind of jongere kan men hem/haar en/of de verzorgers doorverwijzen naar Bureau Jeugdzorg als de verzorgers zelf hulp willen. Indien uit de aanmelding blijkt dat er een hulpvraag is, volgt een screening. In dit gesprek wordt samen met de cliënt bekeken wat de problemen zijn en wat de hulpvraag is. Van dit gesprek wordt een verslag gemaakt. Het screeningsverslag wordt intern besproken in een multidisciplinair team. Hier wordt beoordeeld welke hulp nodig is. Er wordt een advies gegeven over het vervolgtraject. Dit advies wordt met de cliënt besproken.

Wanneer er geen vrijwillige hulpverlening op gang komt, dan wordt besproken met de beroepskracht/overleggroep hoe de jongere het beste geholpen kan worden en of een onderzoek door het bijv. het AMK of de Raad voor de Kinderbescherming nodig is.

Werkwijze AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling)

Na een telefonisch contact zijn er drie mogelijkheden:

Advies

Iedereen die zich zorgen maakt over een kind kan met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) bellen voor een advies. De medewerker van het AMK bespreekt met jou wat de zorgen zijn en wat je zelf kan doen om het kind of het gezin te ondersteunen. De verantwoordelijkheid voor de besproken situatie blijft bij degene die advies vraagt. Het AMK onderneemt zelf geen actie. Een adviesgesprek is eenmalig. Je hoeft je eigen naam niet te noemen. Adviesvragen kunnen in overleg met de beller worden geregistreerd op naam van de beller. Je hoeft de namen van het kind en/of de ouders niet te noemen. Er is geen registratie van persoonsgegevens, het AMK neemt geen contact op met het gezin. Het AMK legt geen dossier aan. Er wordt wel een verslag gemaakt.

Consult

Soms is het nodig om meerdere gesprekken met het AMK te hebben over eenzelfde situatie. Het AMK geeft advies hoe je het gezin of het kind kan ondersteunen en geeft ondersteuning bij de uitvoering ervan. De verantwoordelijkheid voor de besproken situatie blijft bij de consultvrager. Het AMK onderneemt zelf geen actie. Bij een consult is sprake van meerdere contacten met het AMK over hetzelfde gezin of kind. Je kunt zelf niet anoniem blijven voor het AMK. Er wordt geregistreerd op naam van degene die consult vraagt. Je hoeft de namen van het kind en/of de ouders niet te noemen. Er is geen registratie van persoonsgegevens, het AMK neemt geen contact op met het gezin. Je kunt het AMK uitnodigen voor een consultgesprek.

Meldingen

Wanneer een vermoeden van kindermishandeling wordt gemeld, besluit het AMK na een interne toets (binnen 5 werkdagen) tot het al dan niet accepteren van de melding. Bij acceptatie van de melding komt de verantwoordelijkheid mede bij het AMK te liggen. Beroepskrachten en professionals blijven verantwoordelijk voor de ondersteuning en hulpverlening van het gezin en/of kind.

Het AMK onderzoekt de melding en beoordeelt deze. Dit houdt in:

- aanleggen van een dossier op naam van het kind;
- overleggen met de melder over diens rol;
- contact opnemen met de ouders en/of het kind;
- contact opnemen met informanten (nooit uit het sociale circuit van het gezin) over de op-

- voedings situatie en sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind;
- overleggen met ouders en/ of kind welke hulpverlening nodig is;
- bemiddelen bij het op gang brengen van hulp en ondersteunen van het gezin en/of kind;
- de melder informeren over de uitkomst van het onderzoek;
- een follow-up contact, variërend tussen 3 en 12 maanden, na afsluiting van het onderzoek.

Het AMK onderscheid 3 meldersgroepen.

- Melders uit het sociale circuit
Dit zijn familieleden, buren en kennissen. Zij zijn *niet* beroepshalve betrokken met het kind, de jongere of het gezin waarover zij melden. Zij kunnen *altijd anoniem* melden. Wij garanderen de anonimiteit van melder naar het gezin.
- Beroepsbeoefenaars
Dit zijn personen die beroepshalve met het kind, de jongere of het gezin waarover zij melden in aanraking komen, zoals leerkrachten, kinderopvangmedewerkers, huisartsen, schoolartsen, wijkverpleegkundigen en politie. Zij kunnen *desgewenst anoniem* melden.
- Professionele hulpverleners
Dit zijn personen die een directe hulpverleningsrelatie hebben met het kind, de jongere of het gezin waarover zij melden. Dit zijn medewerkers van GGZ, jeugdhulpverlening en maatschappelijk werkers. Wij verwachten dat zij zelf de gesignaleerde problemen met het gezin bespreekbaar maken. Wij verwachten ook dat zij een eventuele melding met het gezin bespreken. Wij noemen dit een open melding. Zij kunnen *niet anoniem* melden, tenzij de bespreking van de melding met het gezin een bedreiging oplevert voor de melder of voor het kind.

Werkwijze SHG (Steunpunt Huiselijk Geweld)

In een situatie van huiselijk geweld is er vaak herrie, ruzie, wordt er iemand mishandeld of uitgescholden. Ook komt het voor dat er psychische druk wordt uitgeoefend. Er wordt bedreigd, gestalkt of er worden dingen verboden. Ook afpersing en seksueel misbruik komen voor. Als hier de partner, een (ex-)vriend, kind of familielid verantwoordelijk voor is, dan is er sprake van huiselijk geweld.

Huiselijk geweld is strafbaar. Bellen is daarom altijd verstandig. Ook als je niet zeker weet of het wel zo ernstig is. Huiselijk geweld stopt niet vanzelf. Het is belangrijk dat iemand iets doet om slachtoffers en plegers te helpen. Het Steunpunt Huiselijk Geweld kan je adviseren. Ook heeft het SHG contacten met hulpverleners in de regio die kunnen helpen als dat nodig is.

Er is één landelijk telefoonnummer: 0900 - 126 26 26 (vijf cent per minuut). Als je belt wordt er gevraagd om je postcode in te toetsen. Daarmee kom je vanzelf uit bij het steunpunt in jouw regio. Bel je buiten kantooruren, dan kan het voorkomen dat je wordt doorverwezen naar een ander telefoonnummer. Bellen kan altijd anoniem. Is er direct gevaar, aarzel dan niet en bel 112.

Krijgt het SHG een melding van huiselijk geweld binnen, dan start de hulpverlening binnen 48 uur. Twee maatschappelijk werkers zorgen er eerst voor dat het geweld stopt en iedereen zich veilig voelt, en onderzoeken daarna de achterliggende problemen. Indien nodig volgt er voor alle partijen passende hulp. Het SHG werkt daarbij nauw samen met politie en justitie, want huiselijk geweld is strafbaar. Het hulptraject werkt als een stok achter de deur. Als de dader er vrijwillig aan meewerkt en zijn gedrag verbetert, wordt hij niet vervolgd. Het slachtoffer krijgt de garantie dat de politie na een noodtelefoontje direct komt om de geweldpleger op te pakken.

Adviezen en hulp door Bureau Jeugdzorg, AMK en SHG zijn gratis.

Bijlage 2: Signalenlijst kindermishandeling en getuige zijn van huiselijk geweld 0-4 jarigen

Voorwoord

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden of getuige zijn van huiselijke geweld kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling/huiselijk geweld meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen! Om na signalering een volgende stap te kunnen zetten, is het aan te bevelen dat een organisatie beschikt over een handleiding ten aanzien van kindermishandeling. De signalenlijst kan dan als bijlage aan de handleiding worden toegevoegd.

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling en huiselijk geweld. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

U kunt ook altijd overleggen met het AMK of het SHG over signalen die u zorgen baren, bijvoorbeeld blauwe plekken op vreemde plaatsen.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- regressief gedrag
- niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht

Relationele problemen

ten opzichte van de verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers
- kind is bang voor verzorger
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn

ten opzichte van andere volwassenen:

- bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf
- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- labiel, nerveus
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- niet lachen, niet huilen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- eetproblemen
- slaapstoornissen
- vermoeidheid, lusteloosheid

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Voedingsproblemen

- ondervoeding
- voedingsproblemen bij baby's
- steeds wisselen van voeding
- veel spugen
- matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- weigeren van voeding
- achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- slechte hygiëne
- ernstige luierslag
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg

3. Kenmerken verzorgers/gezin

Verzorger/kind relatiestoornis

- verzorger draagt kind als een 'postpakketje'
- verzorger troost kind niet bij huilen
- verzorger klaagt overmatig over het kind
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van peuterspeelzaal/kinderdagverblijf afhalen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- verzorger met psychiatrische problemen
- verslaafde verzorger

Gezinskenmerken

- 'multi-problem' gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina en/of anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen en/of zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

afwijkend seksueel gedrag:

- excessief en/of dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- opstandigheid
- angst
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid
- zichzelf beschuldigen
- verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- gebrek aan sociale vaardigheden

Bijlage 3: Observatieformulier

Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld ga je eerst deze vragenlijst na om er achter te komen of je ongerustheid gegrond is.

Jongen/meisje	
Geboortedatum	
Naam speelzaal	
Groep	
Naam leidsters	

Sinds wanneer is het kind op de speelzaal?	
Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?	
Beschrijf het opvallende gedrag	
Hoe is het contact met andere kinderen in de groep?	
Hoe is het contact met volwassenen?	
Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind?	
Hoe is de algehele ontwikkeling van het kind (verstandelijk, sociaal, emotioneel, motorisch)	
Hoe is het contact tussen kind en verzorgers?	
Hoe is het contact tussen verzorgers en leidsters?	
Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Vermeld indien mogelijk ook de bron.	
Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?	
Wat is bekend over eventuele broertjes of zusjes?	

Bijlage 4 : Gesprekspunten werkoverleg

Wanneer de vragenlijst reden geeft tot ongerustheid, kunnen de onderstaande punten in het werkoverleg besproken worden.

Algemene gegevens:

Jongen/meisje
Leeftijd in jaar en maanden
Aantal dagen/dagdelen op de speelzaal
Op de speelzaal sinds
Aantal en leeftijd broertjes en zusjes
Informatie bij aanmelding

Gegevens over de ontwikkeling:

Hoe is de motorische ontwikkeling?
Hoe is de verstandelijke ontwikkeling?
Hoe is de sociaal-emotionele ontwikkeling?

Algemene gegevens over de speelzaal:

Grootte van de groep
Verdeling naar leeftijd
Aantal leidsters

Algemene informatie over het gedrag van het kind:

Hoe verloopt het contact met de leiding?
Hoe verloopt het contact met andere kinderen?
Welke positie neemt het kind in de groep in?
Hoe verloopt het halen/brengen?
Denk je weet je of het kind het naar zijn zin heeft?
Wat doet het kind graag, waar speelt het kind mee?
Zijn er observatieverslagen uit het verleden?

Specifieke informatie over het opvallende gedrag van het kind op de speelzaal:

Welk gedrag neem je waar? Beschrijf dit gedrag.
Hoe lang doet dit gedrag zich al voor?
Weet je een concrete aanleiding die eraan vooraf ging? Waar gebeurde dit?
Hoe vaak komt dit gedrag voor? Elke keer wanneer het kind aanwezig is? Meerdere keren op een dagdeel? Af en toe? Hoe vaak precies?
Op welke momenten en/of in welke situaties komt het gedrag voor?
Hoe heb je tot nu toe gereageerd op het opvallende gedrag? Wat was het effect?

Gegevens over de woon/thuissituatie:

Herkennen de ouders het hierboven beschreven gedrag?
Vertoont het kind dit gedrag ook thuis? Zo ja, hoe vaak?
Vertoont het kind het gedrag ook in andere situaties? Zo ja, welke?
Hoe gaan de verzorgers om met dit gedrag?
Wat is het effect van de manier waarop verzorgers met het gedrag omgaan?
Hoe is de relatie van het kind met de andere gezinsleden?

Factoren kind, verzorgers, peuterspeelzaal:

Zet de factoren op een rijtje die van invloed kunnen zijn op het gedrag vanuit het kind, het gezin en de speelzaal.

Bijlage 5 : Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)

Het doel van een gesprek is om de zorgen over datgene is waargenomen bij het kind, aan gedrag of concrete lichamelijke verschijnselen, met de verzorger(s) te delen.

Houd de volgende uitgangspunten in de gaten:

- Bespreek wat je waarneemt bij het kind, bespreek niet je vermoedens.
- Ga er van uit dat verzorger(s) het beste voor hun kinderen willen en dat is ook wat jij wilt: daar zit jullie gemeenschappelijke noemer.

Je hoeft geen schuldvraag aan de orde te stellen; je doet een beroep op de zorg van verzorger(s) voor hun kind. Omdat de verzorger(s) hun kind een aantal dagen per week aan jou toevertrouwen, ben jij een belangrijk persoon voor het kind en de verzorger(s). Het is dus logisch om de zorgen over het kind te delen. Dit delen van zorgen is een proces en vraagt om een procesmatige aanpak.

Fases in een procesmatige aanpak

1. Afwegingen vóór het gesprek:

- Voer je het gesprek met de verzorger(s) alleen of samen (dit laatste heeft de voorkeur) met een collega/coördinator/bestuurslid?
- Nodig je beide verzorgers expliciet samen uit, leg je deze keuze voor aan één verzorger, of laat je dit aan de verzorgers over?
- Waar voer je het gesprek? Thuis of op de peuterspeelzaal?

2. Spreek de zorg om het kind uit:

Ik heb je kind nu (aantal) keer/maanden gezien/in de groep. Ik maak me zorgen over een aantal dingen die ik graag met jou/jullie zou willen bespreken. Is dit goed?

3. Bespreek één voor één de signalen aan de hand van onderstaande punten:

- Beschrijf het signaal in concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag: 'Het is mij opgevallen dat jullie kind 's morgens vaak komt met hele volle vieze luiers en ook luierslag heeft die maar niet over lijkt te gaan; Jullie kind speelt in de poppenhoek vaak seksuele handelingen na met de poppen en hij/zij doet dit als volgt...' En dan vul je concrete waarnemingen in.
- Vraag of dit signaal herkend wordt: Is jullie dit wel eens opgevallen? Gebeurt dit thuis ook wel eens? Hoe lang is dit al zo? In welke situaties gebeurt dit?'
- Vraag of ouders een idee hebben waar dit vandaan komt: Hebben jullie enig idee waar dit vandaan komt? Wat vinden jullie ervan?
- Spreek (indien nodig) je zorg uit over dit signaal: 'Ik maak me er toch zorgen over dat jullie kind dit doet/heeft.'

1. De verzorger(s) delen de zorg

2. De verzorger(s) nemen de zorg over

Aandachtspunten:

- Gebruik niet het woord signaal, maar beschrijf concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag.
- Leg de nadruk op het delen van zorg, niet op het beschuldigen/verdenken van de verzorger(s).

Zorgen delen

Je kunt zorgen niet delen met de verzorger(s), wanneer het niet de zorgen van beide partijen zijn. Het kan geruime tijd in beslag nemen om zover te komen. Wanneer de verzorger(s) datgene wat je hebt waargenomen absoluut (nog) niet kunnen waarnemen, is het van het grootste belang om bij dit onderdeel stil te blijven staan en niet de volgende fase van het gesprek in te gaan.

Je kunt verzorger(s) in zo'n geval bijvoorbeeld vragen om het kind eens een tijdje te observeren en op te letten of ze dan toch het gedrag waarnemen dat jij als leidster genoemd hebt. In een volgende afspraak kunnen jullie het er dan weer over hebben. Een andere mogelijkheid is te vragen of de verzorger(s) een ochtendje in de groep wil(len) komen kijken. Je kunt dan meteen aanwijzen welk gedrag je bedoelt. Neem hier de tijd voor. Want zolang verzorger(s) de signalen die jij met ze besproken hebt niet waarnemen, is delen van de zorg niet aan de orde.

Emoties

In deze fase kunnen emoties een grote rol spelen. De verzorger(s) kunnen bijvoorbeeld boos worden, zich tekort voelen schieten en zich hier schuldig over voelen of zich schamen over het door jou beschreven gedrag van hun kind.

Verzorger(s) kunnen door hun emoties op heel verschillende manieren reageren. Daarom is het altijd verstandig om expliciet naar de reactie van de verzorger(s) te vragen. Bijvoorbeeld: 'Ik zie dat ik jullie ermee overrompel. Ik kan me voorstellen dat het moeilijk voor jullie is dat ik hier nu mee gekomen ben. Hoe ligt dit voor jullie?'

De verzorger(s) kunnen ook boos worden. Een manier om met boosheid of agressie om te gaan, is onder woorden te brengen wat je waarneemt en je eigen angst hiervoor (jezelf klein maken). 'Ik zie dat jullie boos zijn en ik vind dat moeilijk, het maakt mij onzeker.'

Wanneer je als leidster persoonlijk geraakt bent door wat je gezien of gehoord hebt van het kind is het goed dit onder woorden te brengen. Zolang de emoties de overhand hebben, is er geen gelegenheid om de verzorger(s) concrete, zakelijke informatie te geven. Laat staan naar een volgende stap te gaan. Pas wanneer de emoties een plaats hebben gekregen, is er gelegenheid om de verzorger(s) concrete, zakelijke informatie te geven.

Verduidelijkingvragen

Bij iedere fase is het van belang te vragen wat de verzorger(s) ervan vinden en of zij het genoemde herkennen. Vraag ook door als iets niet helemaal duidelijk is. 'Wat bedoel je daar precies mee? Begrijp ik goed dat je zegt dat...'

Er kunnen dus meerdere gesprekken nodig zijn voordat je als leidster op één lijn zit met de verzorger(s) wat betreft het waarnemen van de door jou gesignaleerde verschijnselen en gedragingen van hun kind.

Het delen van de zorg en het overnemen van de zorg zijn dan de volgende stappen die de verzorger(s) moeten maken. Het is van groot belang om het waargenomene ook dan nog over langere tijd te volgen en bij te houden in een logboek. Hierin kun je ook de afspraken met de verzorger(s) bijhouden. De praktijk leert dat wanneer je deze fase eenmaal bereikt hebt, de verzorger(s) een belangrijke steun zijn in het verder zoeken naar een mogelijke oorzaak van het zorgwekkende gedrag van hun kind. Verzorger(s) kunnen dan meestal heel goed meedenken over de verdere hulp die zij denken nodig te hebben.

Bron: Mw. J. vd. Berg, jeugdarts bij de afdeling jeugdgezondheidszorg, dienst OCW, gemeente Den Haag

Bijlage 6 : Enkele aandachtspunten in het contact met allochtone gezinnen

Vraag aan mensen wat hun gewoonten zijn. Niet alle allochtone gezinnen zijn hetzelfde.

Let er bij een eventueel huisbezoek op of bewoners hun schoenen aan hebben of dat de schoenen bij de voordeur staan. In Islamitische gezinnen kan het de gewoonte zijn om of op blote voeten of op sloffen in huis te lopen. Dit geldt dan ook voor gasten.

De echtgenoot en bij zijn afwezigheid de oudste zoon, is degene die de contacten naar de buitenwereld onderhoudt. Het is belangrijk om hem bij alles te betrekken.

Gastvrijheid is een groot goed. Er moet eerst iets gegeten of gedronken worden en een inleidend gesprek gevoerd worden voordat de reden van het huisbezoek ter sprake wordt gebracht. Probeer niet direct ter zake te komen. Dit wordt als onbeleefd onervaren.

Het verwoorden van de feiten in beelden en voorbeelden werkt vaak beter dan concreet zeggen waar het op staat.

Houd rekening met de familie-eer.

Er wordt veel waarde gehecht aan hiërarchische structuren binnen het gezin, de verdere familie en de samenleving. Probeer afspraken met iemand te maken die hoog op de ladder staat.

Het is eervoller een probleem met behulp van de familie op te lossen dan met die van buitenstaanders. Het betrekken van bijvoorbeeld een oom bij een probleem is in veel gevallen acceptabeler dan het inschakelen van een Nederlandse instantie. Als je dreigt vast te lopen vraag naar dergelijke familiecontacten.

In veel allochtone gezinnen is het onbeleefd om tegen een autoriteit (leerkracht, arts, et cetera) nee te zeggen. Dat wil zeggen, dat niet altijd uitgevoerd wordt wat afgesproken is.

Kijk niet vreemd op als bij een huisbezoek een hele familie aanwezig is. Wil je bijvoorbeeld met een ouder apart praten, zonder kinderen of familie, nodig hem/haar dan uit op een neutrale plek.

Veel vrouwen mogen niet alleen met een vreemde man zijn. Zorg in dat geval voor de aanwezigheid van een vrouwelijke collega.

Emotionele problemen worden vaak benoemd in termen van lichamelijke klachten, angst kan bijvoorbeeld hoofdpijn genoemd worden. Het consult bij de huisarts lost het probleem niet op. Mensen zijn letterlijk ziek van angst.

Naast de reguliere gezondheidszorg worden vaak genezers uit het land van herkomst geconsulteerd, omdat men bijvoorbeeld denkt dat de betreffende persoon bezeten is. Dergelijke rituelen zijn voor betrokkenen vaak van grote emotionele betekenis.

Als vrouw is het best mogelijk om met een Turkse of Marokkaanse vrouw alleen te praten, zeker wanneer je aangeeft dat het gaat om 'vrouwenzaken'. 'Vrouwenzaken' kunnen gaan over onderwerpen als menstruatie, kinderen krijgen en dergelijke. Het is dan vrij legitiem de man te vragen niet bij het gesprek aanwezig te zijn. Dit biedt gelegenheid om vertrouwelijk met een moeder te praten.

(Bron (bewerkt): Mevrouw A. Koning, maatschappelijk werker AMK Utrecht)

Bijlage 7: Aandachtspunten tijdens een gesprek met een jong kind

Een gesprek met het kind kan mogelijk extra informatie bieden over de situatie waarin het kind zich bevindt. Vanaf ongeveer 2 jaar is het mogelijk een gesprek(je) te voeren met het kind. Houd tijdens dit gesprek rekening met de leeftijd en ontwikkelingsfase van het kind.

Het is niet de bedoeling dat het kind ondervraagd wordt. Een gesprek met het kind heeft aanvullende informatie dan wel steunend contact tot doel, en mag niet in de plaats van het contact met de ouders komen. Ter voorbereiding van zo'n gesprek kun je overleggen met de leidinggevende en eventueel de pedagoog.

Naast het contact met het kind is het zeer belangrijk om met een open houding het contact met ouders aan te gaan.

Tips voor het gesprek:

- Voer het gesprek met een open houding.
- Sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening of knutselen.
- Ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit.
- Steun het kind en stel het op zijn gemak.
- Gebruik korte zinnen.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Begin met open vragen (**Wat** is er gebeurd? **Wanneer** is het gebeurd? **Waar** heb je pijn? **Wie** heeft dat gedaan?) en wissel deze af met gesloten vragen (**Ben je** gevallen? **Heb je** pijn? **Ging je** huilen? **Vond je** dat leuk of niet leuk?).
- Vraag niet verder, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.
- Houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek.
- Laat het kind niet merken dat je van het verhaal schrikt.
- Val de ouders (of andere belangrijke personen voor het kind) niet af, in verband met loyaliteitsgevoelens.
- Geef aan dat je niet geheim kan houden wat het kind vertelt. Leg uit dat u met anderen gaat kijken hoe u het kind het beste kan helpen. Leg het kind uit dat u het op de hoogte houdt van elke stap die u neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen.
- Vertel het kind dat het heel knap is dat hij/zij het allemaal zo goed kan vertellen.
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

Bijlage 8: Omgaan met privacy

Tijdens het uitvoeren van de stappen in het protocol, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijk informatie over kinderen en gezinnen (zie ook de privacyrichtlijnen van de eigen instelling).

De wet op de Jeugdzorg (2005) geeft de gedragslijnen aan over het inzagerecht.

Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht om het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

- Betrek bij een overleg niet teveel mensen.
- Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnenshuis blijft. Emoties kunnen de privacy in gevaar brengen. Collegiale toetsing is heel belangrijk en dient ook zeker plaats te vinden (ook als uitlaadklep). Blijf echter oog houden voor de privacy van de peuter en zijn/haar gezin!! Betrek daarom alleen personen die in het stappenplan genoemd worden.
- Contact met andere instellingen kan alleen na toestemming van de ouder of wettelijk vertegenwoordiger. Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt.
- Een uitzondering hierop is het contact met het AMK. Dit kan zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger.
- Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Verzorger(s) hebben recht op inzage in verslagen, formulieren en observatieverslagen. Alleen als het anonieme werkaantekeningen zijn, hebben ouders geen inzagerecht.
- Schrijf daarom alsof de verzorger(s) over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties.
- Als de verzorger(s) een verslag willen inzien, kun je voorstellen om het samen met hen te lezen. Erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan, op verzoek van betrokken ouders/verzorgers, een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de verzorger(s) te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met de verzorger(s).
- Schriftelijke informatie moet goed worden opgeborgen in een afsluitbare kast.
- Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden meegegeven.
- Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger aan derden worden verstuurd. Eén uitzondering hierop vormt het AMK.
- Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordiger zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.
- Er worden geen documenten uit het dossier aan belanghebbenden verstrekt zonder dat daarvoor getekend is (zowel het origineel als de kopie).

Bijlage 9: Meldrecht, meldplicht en zorgplicht

In de Wet op de jeugdzorg (2005) is het **meldrecht** vastgesteld. Dit betekent dat je wettelijk het recht hebt een melding te doen en daarbij ook alle relevante gegevens over te dragen aan het AMK of SHG. Het belang van het kind gaat hierbij vóór het belang van de privacy van het gezin.

In de wet op de Jeugdzorg is ook de **meldplicht** opgenomen:
Wanneer een medewerker van een instelling het vermoeden heeft dat een medewerker van dezelfde instelling zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet hij dit direct melden bij zijn leidinggevende en het bestuur. Deze hebben de plicht direct het AMK hiervan in kennis te stellen.

Naast het meldrecht heeft ieder burger in Nederland een **zorgplicht**. Dit houdt in dat je de plicht tot zorgen voor het kind hebt. Aan de ene kant de plicht tot zorgen voor het kind en aan de andere kant de privacywetgeving in de vorm van de Wet bescherming Persoonsgegevens. Dat betekent dat je niet zomaar gegevens zonder toestemming mag geven aan derden.

Dit heet een conflict van belangen. Bij een conflict van belangen weeg je zorgvuldig de belangen die in het geding zijn af.

Dat doe je door het protocol te volgen en door alle stappen die je zet, schriftelijk te vermelden in het dossier. Wanneer je dit doet, kun je voldoen aan de zorgplicht en het meldrecht zonder bijvoorbeeld juridisch te worden vervolgd.

Bijlage 10: Sociale kaart

Landelijke telefoonnummers:

Advies en Meldpunt Kindermishandeling : 0900-1231230
Steunpunt Huiselijk Geweld : 0900 – 126 26 26
Kindertelefoon : 0800-0432
Landelijk Bureau Slachtofferhulp : 030-2340116
Transact : 030-2300666
NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling : 030-2306564
Opvoedtelefoon : 0900-8212205
Politie : 0900 – 8844 (geen spoed)
SPOED : 112

Regio:

Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant : 040 - 7999100
GGD – Brabant-Zuidoost : 088 - 0031100
Politie Best : 0900 - 8844
Raad voor de Kinderbescherming : 040 - 2329319
Maatschappelijk werk Dommelregio : 0499 - 770100
Consultatiebureau Zuidzorg : 040 – 8806071

Relevante web sites:

www.amk-nederland.nl
www.kinderopvang.nl
www.boink.nl
www.bureaujeugdzorg.info
www.cjg.nl
www.ggd.nl
www.inspectie-kinderopvang.ggd.nl
www.jso.nl
www.politie.nl
www.rvdk.nl
www.zat.nl
www.kindermishandeling.nl
www.shginfo.nl
www.nizwjeugd.nl
www.kindertelefoon.nl
www.seksueelkindermisbruik.nl
www.seksueelgeweld.nl
www.huiselijkgeweld.nl
www.kinderrechten.nl